

Бабанін С.В.,

*доцент кафедри кримінального
права та кримінології
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент*

ЗАСТОСУВАННЯ ЗАОХОЧУВАЛЬНИХ НОРМ ПІД ЧАС КВАЛІФІКАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ЗРАДИ В УКРАЇНІ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Державною зрадою є дії, що навмисно вчинені громадянином на шкоду незалежності, оборо здатності держави, територіальної цілісності, а також державній, економічній, інформаційній безпеці держави. До цього можна віднести перехід на бік ворога під час збройних конфліктів, допомога іноземній державі у проведенні диверсійної діяльності проти держави. Зараз постає одне з найгостріших питань до Генеральної прокуратури серед населення України: чому стаття є, конкретне покарання також передбачено, але майже ніхто за це не сидить?

Перш за все, слід зазначити, що державна зрада, як кримінальне правопорушення визначено статтею 111 Кримінального кодексу України (далі ККУ). Це порушення дуже складне та має три форми. Перша форма визначає державну зраду як перехід до ворога через лінію фронту, вступ в ряди ворожої армії, а також надання допомоги агентам цієї держави. До другої форми слід віднести збір інформації, що може становити державну таємницю, та її передача іноземній державі, тобто шпигунство. Третьою формою є дії, спрямовані на проведення підривної діяльності проти Української держави за власною ініціативою або за завданням іноземної держави [1].

Слід вказати, що Особлива частина Кримінального кодексу Федеративної Республіки Німеччини (далі ФРН) у Розділі другому «Державна зрада Батьківщини та загрози зовнішній безпеці» не передбачає заохочень у нормі під назвою «Зрада державі», натомість «Зрадницька агентурна діяльність», що відповідає ст.111 ККУ (шпигунство), дає можливість на розсуд суду застосувати пом'якшення покарання або звільнення від кримінальної відповідальності. Підставами для заохочення є добровільна відмова від здійснення протиправного діяння та повідомлення про це державі. На відміну від ККУ, де особа повинна подати заяву до правоохоронних органів, Кримінальний кодекс ФРН визначає добровільність як ознаку відмови від учинення. Також підставами для звільнення від відповідальності за такі діяння є: 1) негайне сповіщення відповідного органу про це; 2) добровільна відмова від виконання цього діяння; 3) примус іншої держави або представників цієї держави, у наслідок яких особа була вимушена учинити ці дії [2].

Розглянемо нормативну базу Китайської Народної Республіки (далі КНР). Згідно Особливої частини Кримінального кодексу КНР Глава I, що має назву «Злочини проти державної безпеки», ст. ст. 108, 110, 111: у наслідок вчинення таких дій не можливо якимось чином застосувати заохочувальну норму, такі відсутні. Мало того, при певних обставинах, такі діяння можна кваліфікувати як обтяжуючі (за які може наступати найсуворіше покарання – смертна кара) [3].

Кримінальний закон Ізраїлю такою не передбачає заохочувальних норм при кваліфікації кримінального правопорушення, пов'язаного з державною зрадою. Навпаки, навіть за готування і за замах на державну зраду Кримінальним кодексом Ізраїлю передбачене одне покарання – позбавлення волі. Статтями 97-103 цього закону передбачені такі види правопорушень щодо скоєння державної зради: створення шкоди суверенітету або цілісності держави (стаття 97); розпалювання війни на території держави (стаття 98); пособництво ворогу у війні (стаття 99); намір про зраду (стаття 100); служба у ворожих збройних силах (стаття 101); пособництво військовополоненому (стаття 102); пораженьська агітація (стаття 103) [4].

Отже, розглянувши нормативно-правову базу деяких країн світу та порівнявши її з Україною можна зробити деякі висновки. По-перше, ст. 111 ККУ «Державна зрада», на відміну від багатьох інших держав, має заохочувальну норму, передбачену пунктом 2, що дає можливість правопорушникам вчасно відмовитися від виконання певних діянь, особливо це актуально під час війни з Російською Федерацією. По-друге, деяка незрозумілість відбувається при розгляді ст.17 ККУ, яка передбачає пом'якшувальну обставину у разі припинення готування або замаху на кримінальне правопорушення, ст.111 же не передбачає як пом'якшувальну обставину сам замах, а лише готування. Коли ж у ФРН регламентується це питання більш точніше, дозволяється навіть звільнення від кримінальної відповідальності. Це характеризує Україну як країну з суворішими вимогами до заохочувальних норм. На мою думку, було б логічніше розглянути та обговорити це питання (можливості при певних обставинах припинення стадії замаху вважати як заохочення для особи), зробити роз'яснення з певним рішенням та коментарем для усіх громадян України.

Використані джерела:

1. Кримінальний Кодекс: Закон України від 05.04.2001. № 2341-III. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 13.08.2022).
2. Кримінальний кодекс ФРН від 13 листопада 1998 р. URL : <http://www.law.edu.ru/norm/norm.asp?normID=1242733&subID=100102942%2C100102943> (дата звернення: 13.08.2022).
3. Кримінальний кодекс КНР від 14 березня 1997 р. URL: <http://www.law.edu.ru/norm/norm.asp?normID=1247252> (дата звернення: 13.08.2022).
4. Марат Дорфман. Закон про кримінальне право Ізраїля. Видавництво: Юридичний центр. 2010. 261 с. (дата звернення: 13.08.2022).